

EUROOPAN
KOMISSIO

Bryssel XXX
[...] (2014) XXX

KOMISSION KERTOMUS EUROOPAN PARLAMENTILLE JA NEUVOSTOLLE

eurooppalaiseen tutkimusinfrastruktuurikonsortioon (ERIC) sovellettavasta yhteisön oikeudellisesta kehyksestä 25 päivänä kesäkuuta 2009 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 723/2009 soveltamisesta

1. JOHDANTO

Neuvoston asetus (EY) N:o 723/2009 eurooppalaiseen tutkimusinfrastruktuurikonsortioon (ERIC) sovellettavasta yhteisön oikeudellisesta kehyksestä¹, jäljempänä 'ERIC-asetus', annettiin tarkoituksena helpottaa useiden jäsenvaltioiden ja assosioituneiden maiden välisten suurten eurooppalaisten tutkimusinfrastruktuurien perustamista ja toimintaa tarjoamalla uusi oikeudellinen väline, eurooppalainen tutkimusinfrastruktuurikonsortio (ERIC).

ERIC-asetuksella puututtiin yhteen merkittävimmistä vaikeuksista, joita oli havaittu uusien eurooppalaisten tutkimusinfrastruktuurien perustamisessa resurssien niukkuuden sekä teknisten ja organisatoristen seikkojen lisäksi, toisin sanoen sellaisen asianmukaisen oikeuskehyksen puutteeseen, jonka kaikki valtiot hyväksyisivät ja joka mahdollistaisi asianmukaisten kumppanuuksien muodostamisen eri valtioista peräisin olevien kumppanien kanssa.

ERIC-asetuksella oli tarkoitus myös helpottaa eurooppalaisten tutkimusinfrastruktuurien nopeaa perustamista, kun säästettäisiin aikaa välttämällä toistuvia hankekohtaisia neuvotteluja. Tarkoituksena on analysoida ja tarkastella parasta oikeudellista muotoa tällaisille kansainvälisille tutkimusorganisaatioille, siihen liittyviä etuja ja haittoja sekä säästynyttä aikaa, kun kunkin kansallisen parlamentin ei tarvitse käsitellä tarvittavien kansainvälisten sopimusten hyväksymistä, kuten tilanteessa, jossa ERIC-asetuksella tarjottua kehystä ei olisi.

ERIC-asetuksella oli tarkoitus vastata kunnianhimoiseen poliittiseen tavoitteeseen luoda eurooppalainen tutkimusalue, joka kykenisi vastaamaan nykyisiin haasteisiin (esim. tutkimuksen kansainvälistyminen, kriittisen massan saavuttaminen, hajautettujen tutkimuslaitosten kehittäminen, vertailumallien kehittäminen). Tarkoituksena oli myös edistää eurooppalaisen identiteetin muodostumista tieteellisten lippulaivalaitosten ympärille, mikä vahvistaisi myönteistä käsitystä Euroopan unionista kansainvälisellä tasolla. Vastaaville kansainvälisille tahoille olisi tarjolla yksi oikeushenkilö, johon ne voivat liittyä jäseniksi tai jonka kanssa voidaan sopia yhteistyöstä ja mahdollisesta kumppanuudesta.

ERIC-asetusta muutettiin joulukuussa 2013². Tarkoituksena oli ottaa paremmin huomioon assosioituneiden maiden panokset ERICissä ja saattaa nämä valtiot yhdenvertaisempaan asemaan unionin jäsenvaltioiden kanssa ERICin hallintoelimissä äänioikeuden osalta. Jos assosioituneet maat toimisivat ERICin isäntävaltioina, se johtaisi assosioituneiden maiden entistä laajempaan osallistumiseen ERICissä. Tämä liittyi myös siihen, että Norja mahdollisesti isännöi kolmea ERICiä, jotka sisältyvät Euroopan tutkimusinfrastruktuurien strategiafoorumin (ESFRI) vuoden 2010 etenemissuunnitelmaan³.

Komissio on laatinut tämän kertomuksen ERIC-asetuksen 19 artiklan mukaisesti. Sen mukaan komissio toimittaa viimeistään 27 päivänä heinäkuuta 2014 Euroopan parlamentille ja neuvostolle kertomuksen asetuksen soveltamisesta sekä tarvittaessa muutosehdotuksia.

¹ EUVL L 206, 8.8.2009, s. 1.

² EUVL L 326, 6.12.2013, s. 1.

³ Nämä ovat: eurooppalaisten yhteiskuntatieteellisten data-arkistojen hajautettu tutkimusinfrastruktuuri (CESSDA), huippuvuorten integroitu arktisen alueen havainnointijärjestelmä (SIOS) ja eurooppalainen hiilidioksidin talteenoton ja varastoinnin laboratorioinfrastruktuuri (ECCSEL).

2. ERICIN OIKEUDELLISET PIIRTEET

ERIC-asetuksessa tarjotaan Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 187 artiklan perusteella yhteiset oikeudelliset puitteet, joilla täydennetään kansallisia ja hallitusten välisiä oikeudellisia ja sääntelyyn perustuvia puitteita ylikansallisten tutkimusinfrastruktuurien perustamiselle. Asetus on yksi niistä säädöksistä, joita on tähän mennessä annettu eurooppalaisen tutkimusalueen tukemiseksi.

ERIC-asetuksen mukaan ERIC on oikeussubjekti, jolla on oikeushenkilöllisyys ja täysi oikeustoimikelpoisuus kaikissa jäsenvaltioissa. ERICin jäsenenä on oltava vähintään kolme valtiota: yksi jäsenvaltio ja kaksi muuta valtiota, jotka ovat joko jäsenvaltioita tai assosioituneita maita. Jäsenet voivat olla jäsenvaltioita, assosioituneita maita, kolmansia maita, jotka eivät ole assosioituneita maita, sekä valtioiden välisiä järjestöjä. Jäsenet pyrkivät yhdessä edistämään ERICin tavoitteiden saavuttamista, pääasiassa eurooppalaisittain merkittävän tutkimusinfrastruktuurin perustamista ja toimintaa. Jäsenvaltiot, assosioituneet maat, kolmannet maat, jotka eivät ole assosioituneita maita, sekä valtioiden väliset järjestöt voivat olla myös tarkkailijoita, joilla ei ole äänioikeutta.

ERICin sisäinen rakenne on joustava, ja jäsenet voivat perussäännössä määrittää oikeutensa ja velvoitteensa, elimet ja niiden toimivallan sekä muut sisäiset järjestelyt. ERIC-asetuksen mukaan jäsenvaltioilla ja assosioituneilla mailla yhdessä on oltava enemmistö äänioikeuksista jäsenten kokouksessa, mutta muutosehdotusten hyväksyminen jäsenvaltion isännöimän ERICin perussääntöön edellyttää jäsenenä olevien jäsenvaltioiden enemmistön suostumusta. Jäsenten vastuu ERICin veloista voi rajoittua niiden omiin rahoitusosuuksiin ERICille. Perussäännössä sallitaan kuitenkin joustoa näiden järjestelyjen mukauttamiseksi. Sovellettava lainsäädäntö on unionin lainsäädäntö, sen valtion lainsäädäntö, jossa ERICin sääntömääräinen kotipaikka sijaitsee, tai toimintavaltion lainsäädäntö tiettyjen hallinnollisten, turvallisuutta koskevien ja teknisten seikkojen osalta. Perussääntöjen ja niiden täytäntöönpanosääntöjen on oltava sovellettavan lainsäädännön mukaisia.

ERIC katsotaan arvonnlisäverodirektiivissä ja valmisteverodirektiivissä tarkoitetuksi kansainväliseksi elimeksi tai järjestöksi, mutta jotta se voi vapautua arvonnlisäverosta ja valmisteveroista, isäntävaltion on tunnustettava se sellaiseksi. Koska ERIC katsotaan myös julkisia hankintoja koskevassa direktiivissä tarkoitetuksi kansainväliseksi järjestöksi, se voidaan vapauttaa myös julkisia hankintoja koskevista menettelyistä ja se voi niiden sijaan hyväksyä omat hankintaa koskevat sääntönsä.

ERIC perustetaan komission päätöksellä. Komissio toimii neuvoston sille siirtämän täytäntöönpanovallan perusteella. Komissio käynnistää toiminnan, kun ERICin perustajajäseniksi haluavat jäsenvaltiot, maat ja kansainväliset järjestöt ovat toimittaneet sille hakemuksen. Komission päätöksen hyväksymiseen johtavaan menettelyyn sisältyy riippumattomien asiantuntijoiden arviointi, erityisesti ERICin aiotun toiminnan alalta. Komissio pyytää lausuntoa myös ERIC-asetuksen 20 artiklassa tarkoitettulta komitealta (ERICin hallintokomitea), johon kuuluu kaikkien jäsenvaltioiden ja assosioituneiden maiden edustajia.

3. ERIC-ASETUKSEN TÄYTÄNTÖÖNPANO

ERIC-asetuksen hyväksymisen jälkeen on perustettu seitsemän ERICiä. Maaliskuussa 2011 perustettiin SHARE-ERIC (Survey of Health, Aging and

Retirement in Europe)⁴, jonka ensimmäisenä isäntämaana toimi Alankomaat ja vuodesta 2014 alkaen Saksa. Jäseniä ovat Itävalta, Belgia, Tšekki, Kreikka, Israel, Italia, Slovenia ja Alankomaat. Sveitsi osallistuu tarkkailijana. Helmikuussa 2012 perustettiin CLARIN ERIC (yhteinen kieliaineistojen ja -teknologian infrastruktuuri)⁵, jonka isäntämaana toimii Alankomaat ja jonka jäseniä ovat Tšekki, Tanska, Saksa, Viro sekä Hollannin kielen unioni. Marraskuussa 2013 perustettiin neljä ERICiä: EATRIS ERIC (eurooppalaisen translationaalisen lääketieteen tutkimusinfrastruktuuri)⁶, jonka isäntämaa on Alankomaat, jonka jäseniä ovat Tšekki, Tanska, Viro, Italia ja Suomi ja jossa tarkkailijoita ovat Ranska ja Espanja; ESS ERIC (eurooppalainen sosiaalitutkimus)⁷, jonka isäntämaa on Yhdistynyt kuningaskunta, jonka jäseniä ovat Belgia, Tšekki, Saksa, Viro, Irlanti, Liettua, Alankomaat, Itävalta, Puola, Portugali, Slovenia ja Ruotsi ja jossa tarkkailijoina ovat Norja ja Sveitsi; BBMRI-ERIC (biopankkien ja biomolekulaaristen aineistojen tutkimusinfrastruktuuri)⁸, jonka isäntämaa on Itävalta, jonka jäseniä ovat Belgia, Tšekki, Saksa, Viro, Ranska, Kreikka, Italia, Malta, Alankomaat, Suomi ja Ruotsi ja jossa tarkkailijoina ovat Norja, Puola, Sveitsi ja Turkki, sekä ECRIN-ERIC (eurooppalainen kliinisten tutkimusten infrastruktuuriverkosto)⁹, jonka isäntävaltiona toimii Ranska ja jonka jäseniä ovat Saksa, Espanja, Italia ja Portugali.

Toukokuussa 2014 perustettiin vielä Euro-Argo ERIC¹⁰, jonka isäntävaltiona toimii Ranska, jonka jäseniä ovat Saksa, Kreikka, Italia, Alankomaat, Suomi ja Yhdistynyt kuningaskunta ja jossa tarkkailijoina ovat Puola ja Norja.

Kaikki seitsemän edellä mainittua ERICiä sisältyivät Euroopan tutkimusinfrastruktuurien strategiafoorumin (ESFRI) hyväksymiin etenemissuunnitelmiin. Kaksi ERICiä (SHARE-ERIC ja ESS ERIC) perustettiin eurooppalaisten tutkimusten suunnittelua, kehittämistä ja täytäntöönpanoa varten. Viisi muuta ERICiä perustettiin hajautettujen infrastruktuurien kehittämistä ja täytäntöönpanoa varten biologian ja lääketieteen, ympäristöalan, yhteiskuntatieteen ja humanistisen alan osalta.

ERICin oikeudellista rakennetta hyödynnetään erityyppisten infrastruktuurien perustamiseen ja toimintaan. Ne voivat sijaita yhdessä paikassa tai hajautettuina. Hajautetut infrastruktuurit voivat vaihdella useassa paikassa sijaitsevista yhden oikeushenkilön hallinnoimista infrastruktuureista infrastruktuureihin, jotka on perustettu koordinoitikeskuksiksi, joista ohjataan mahdollisesti eri oikeushenkilöiden omaavien hajautettujen laitosten toimintaa.

ERIC-asetusta sovelletaan sellaisenaan jäsenvaltioissa eikä se edellytä saattamista osaksi kansallista lainsäädäntöä. Jäsenvaltioiden oli kuitenkin toteutettava tarvittavat toimenpiteet ja menettelyt voidakseen isännöidä ERICiä tai osallistua sellaiseen jäsenenä. ERIC-asetuksen mukaan ERICin perustaminen edellyttää muun muassa isäntäjäsenvaltion ilmoitusta, jolla se tunnustaa ERICin arvolisäverodirektiivissä tarkoitetuksi kansainväliseksi järjestöksi ja direktiivissä 2008/118/EY tarkoitetuksi kansainväliseksi järjestöksi, johon sovelletaan vapautusta arvolisäverosta ja/tai valmisteverosta. Tämä vei useimmilta jäsenvaltioilta useita vuosia lukuun ottamatta Alankomaita, jolla oli jo vuonna 2010 käytettävissään sisäiset menettelyt ERICin

⁴ EUVL L 71, 18.3.2011, s. 20.

⁵ EUVL L 64, 3.3.2012, s. 13.

⁶ EUVL L 298, 8.11.2013, s. 38.

⁷ EUVL L 320, 30.11.2013, s. 44.

⁸ EUVL L 320, 30.11.2013, s. 63.

⁹ EUVL L 324, 5.12.2013, s. 8.

¹⁰ EUVL L 136, 9.6.2014, s. 35.

isäntäjäsenvaltiona toimimiseksi. Tähän oli syynä se, että uusi oikeudellinen rakenne oli yhdistettävä kansallisiin sääntely- ja hallintojärjestelmiin ja että niin komission yksiköiden kuin osallistuvien jäsenvaltioiden oli ratkaistava useita käytännön kysymyksiä ennen kuin ERICejä voitiin perustaa ja ne kykenivät aloittamaan toimintansa kansallisten sääntely- ja hallintojärjestelmien puitteissa.

Assosioituneissa maissa tai kolmansissa maissa, joihin ERIC-asetusta ei sovelleta sellaisenaan, tarvitaan sitovat ilmoitukset ERICin oikeushenkilöyden tai erioikeuksien tunnustamisesta, jotta ne voivat toimia tietyn ERICin isäntävaltiona (assosioituneet maat) tai jäsenenä.

Viiden vuoden kuluttua ERIC-asetuksen antamisesta suurin osa jäsenvaltioista ja tietyt assosioituneet maat ovat toteuttaneet tarvittavat toimenpiteet voidakseen toimia ERICin isäntävaltiona tai jäsenenä. Myönteistä kehitystä kuvastaa myös se, että ESFRI:n vuoden 2010 etenemissuunnitelmaan sisältyneistä 48 hankkeesta noin 20 hankkeessa hyödynnetään tai on määrä hyödyntää ERICiä tutkimusinfrastruktuurin perustamiseen. Lisäksi komissio on vastaanottanut kaksi ERIC-hakemusta sellaisten eurooppalaisten tutkimusinfrastruktuurien perustamiseksi, jotka eivät sisälly ESFRI:n etenemissuunnitelmaan: hakemus Keski-Euroopan tutkimusinfrastruktuurikonsortion (CERIC-ERIC) perustamiseksi isäntäjäsenvaltiona Italia sekä hakemus yhteisen VLBI-instituutin perustamiseksi (JIV-ERIC) isäntäjäsenvaltiona Alankomaat.

Jäsenvaltioiden ja assosioituneiden maiden hallinnolliset ja menettelyä koskevat toimenpiteet, ERICin hallintokomitean säännöllisissä kokouksissa vaihdetut tiedot sekä komission eri yksiköiden esittämät selvennykset jäsenvaltioiden ja assosioituneiden maiden edustajien kysymyksiin ovat osaltaan helpottaneet merkittäväällä tavalla ERIC-asetuksen täytäntöönpanoa.

Komissio odottaa noin 15 ERICin perustamista vuoden 2015 loppuun mennessä.

4. ERIC-ASETUKSEN TÄYTÄNTÖÖNPANON HAASTEET

ERIC-asetus annettiin ja sitä pannaan täytäntöön aikana, jona jäsenvaltioissa ja assosioituneissa maissa toteutetaan talousarviorajoituksia julkisen velan pienentämiseksi. Tämän vuoksi asianmukaisen Euroopan laajuisen tutkimusinfrastruktuurin perustamisessa ja toiminnassa välttämätön resurssien yhdistäminen pitkällä ajanjaksolla on suuri haaste, jota monimutkaistavat entisestään yksittäisten jäsenvaltioiden ja assosioituneiden maiden talousarviomenettelyä koskevan päätöksenteon erilainen aikataulu. Tästä seuraa suhteellisen pitkä valmistautumisaika, jotta saavutetaan tutkimusinfrastruktuurien perustamisen edellyttämä vähimmäisrahoitusperusta. Tämä seikka ei koske yksinomaan ERIC-välineitä, vaan kaikkia eurooppalaisia tutkimusinfrastruktuureja. Parempi synkronointi, suurempi avoimuus ja yhteensovittaminen tutkimusinfrastruktuurin täytäntöönpanon valmisteluun osallistuvien jäsenvaltioiden, assosioituneiden maiden ja kolmansien maiden kesken auttaisi suuresti vauhdittamaan täytäntöönpanomenettelyä.

Ehto, jonka mukaan vain valtiot ja kansainväliset järjestöt voivat hakea ERICin perustamista, lisää monimutkaisuutta tutkimusinfrastruktuurin perustamista ja täytäntöönpanoa valmistelevien tiedeyhteisöjen kannalta, koska ministeriöt tai näiden valtuuttamat rahoituslaitokset eivät tavallisesti osallistu toimintaan aivan ERIC-hakemuksen valmistelun alkuhetkestä alkaen. Tämä herättää mahdollisten ERIC-kumppanien kesken myös keskustelua esimerkiksi maksuosuuksien ja äänioikeuden

välisestä suhteesta, jota ei tarkastella samalla tavalla osallistuvissa tiedeyhteisöissä. Ministeriöiden ja rahoituslaitosten edustajien osallistuminen eurooppalaisen tutkimusinfrastruktuurin perustamisen valmisteluihin alusta alkaen auttaisi välttämään tarpeettomia viivästyksiä valmistelun myöhemmissä vaiheissa, kun paikan valinta, rahoitusosuudet ja kumppanien sitoumukset on varmistettava ennen kuin virallinen hakemus ERICistä voidaan esittää.

Lisäksi monien eurooppalaisten tutkimusinfrastruktuurien monialainen luonne johtaa monissa tapauksissa monimutkaisempaan päätöksentekomenettelyyn näiden infrastruktuurien kumppanien kesken, koska toimintaan osallistuu useita ministeriöitä ja rahoituslaitoksia esimerkiksi terveydenhoidon, tutkimuksen, merien, ympäristön ja energian aloilla.

ERIC-asetuksen arvolisäveroa ja valmisteveroa sekä julkisia hankintoja koskevat säännökset merkitsivät, että jäsenvaltioissa, assosioituneissa maissa ja osallistuvissa kolmansissa maissa ERIC-hakemusten valmisteluun ja hyväksymiseen oli otettava mukaan useita ministeriöitä, myös valtiovarainministeriö ja ulkoasiainministeriö, mikä edelleen monimutkaisti asioita ja mikä edellytti asianmukaisia sisäisiä menettelyjä hyväksymismenettelyn helpottamiseksi. Seitsemän ERICin perustamisesta saaduista kokemuksista voidaan päätellä, että yhä useammat jäsenvaltiot ja assosioituneet maat ovat nyt tietoisia tästä monimutkaisuudesta ja ovat ottaneet käyttöön sisäisiä päätöksentekomenettelyjä organisoidakseen ja vauhdittaakseen sisäistä hyväksymismenettelyä.

Lisäksi ERICit ovat ensimmäistä kertaa kelpoisia esittämään ehdotuspyyntöjä ja osallistumaan niihin Horisontti 2020 -ohjelmassa. Myös tutkimusinfrastruktuurien työohjelmassa on viitattu mahdolliseen tukeen ERICeille ja ESFRIn tutkimusinfrastruktuureille. Komissio odottaa, että niillä voi olla merkittävä tehtävä tiedonhallinnassa ja klustereissa joillakin terveydenhoidon ja ympäristötutkimuksen kaltaisilla aihealueilla.

5. KOMISSION YKSIKÖIDEN TEHTÄVÄ

Komission yksiköt ovat helpottaneet ERIC-asetuksen täytäntöönpanomenettelyä järjestämällä kolmesta neljään kertaa vuodessa ERICin hallintokomitean kokouksia ja toimimalla niiden puheenjohtajana. Sen lisäksi, että kokouksissa annetaan lausuntoja virallisista ERIC-hakemuksista ERIC-asetuksen mukaisesti, niissä myös tarjotaan ja vaihdetaan tietoa meneillään olevista ERIC-hakemuksista sekä sisäisistä toimenpiteistä, joita jäsenvaltiot ja assosioituneet maat ovat ottaneet käyttöön ERIC-jäsenyyttä koskevassa päätöksenteossa. Lisäksi pian ERIC-hakemuksensa valmistelun aloittavien tulevien eurooppalaisten tutkimusinfrastruktuurien edustajat esittelevät hankkeita, jotta jäsenvaltiot ja assosioituneet maat saavat tietoa aikatauluista, tarvittavan rahoituksen määrästä, palveluista ja muista kehitettävistä toiminnoista sekä mahdollisuuksista osallistua ERIC-hakemuksen valmisteluun ja ERICin toimintaan.

Komissio julkaisi vuonna 2010 käytännön oppaan, jossa esitetään potentiaalisille hakijoille käytännön tietoja ERIC-hakemuksen toimittamisesta sekä huomautuksia ERIC-asetuksen oikeudellisia näkökohtia koskevista artikloista. Oppaasta julkaistaan vuonna 2014 päivitetty versio, jossa otetaan huomioon tähän mennessä saadut kokemukset.

Komission yksiköt ovat esittäneet selvennyksiä useisiin ERIC-hakemusta valmistelevien jäsenvaltioiden, assosioituneiden maiden ja tutkimusinfrastruktuurien

edustajien ERIC-asetusta koskeviin kysymyksiin. Ne koskivat muun muassa ERICin oikeudellista luonnetta, sitä, voiko ERICin pääasiallisena tavoitteena olla ydinalan tutkimuksen käynnistäminen, jäsenten vastuuta, sovellettavaa lainsäädäntöä erityisesti hajautettujen infrastruktuurien osalta, joilla on solmukohtia ja henkilöstöä useissa maissa, ERICin asettamista selvitystilaan sekä kansallisen tuomioistuimen asemaa.

Komission yksiköt toimittivat vuonna 2013 tarvittavia malleja, joita kolmannet maat ja valtioiden väliset järjestöt voivat käyttää ilmoituksessa ERICin tunnustamisesta. Tällä selvennettiin ja yksinkertaistettiin näissä maissa menettelyjä ERICin isäntävaltiona toimimisessa ja jäseneksi ryhtymisessä.

Komission yksiköt laativat vuonna 2013 myös valmisteluasiakirjan, joka sisälsi malleja ERIC-säännöksiksi. Ne perustuivat ensimmäisten ERICien hakemusmenettelystä saatuihin kokemuksiin, ja tarkoitus oli auttaa hakijoita laatimaan säännöksiä ja saamaan aikaan ERICEille johdonmukaiset säännökset ilman että tällä olisi vaikutusta tarvittavaan joustavuuteen ja mukautukseen eri ERICien erilaisten piirteiden mukaisesti niiden rakenteen osalta (sijainti yhdessä paikassa, hajautettu, virtuaalinen) ja tutkimusalan osalta (yhteiskuntatieteet, humanistiset tieteet, ympäristötieteet, energian, biologian ja lääketieteen ala, materiaalit ja analysointilaitokset, luonnontieteet ja tekniset tieteet).

Komission yksiköillä oli merkittävä tehtävä ERIC-hakemusten valmisteluvaiheessa. Ne osallistuivat johtokuntien kokouksiin ja muihin valmisteleviin kokouksiin jäsenvaltioissa ja assosioituneissa maissa selvittääkseen ja määrittääkseen mahdollisia ratkaisuja ja kompromisseja tulevien kumppanien keskusteluissa esitettyihin seikkoihin.

ERICin perustamisen jälkeen komission yksiköillä on vähäinen asema ERICin toiminnassa, jota hallinnoivat ja ohjaavat ERICin jäsenet ERIC-asetuksen sekä ERICin osalta hyväksytyjen perussäännön ja täytäntöönpanosääntöjen ehtojen rajoissa. Komission yksiköt voivat toimia vain jäsenten pyynnöstä tai jos niille on ilmoitettu ilmi tulleista seikoista sekä ERIC-asetuksessa säädetyn ERICin vuotuisen komissiolle raportoinnin perusteella.

Seitsemän jo perustetun ERICin sääntömääräiset kotipaikat ovat viidessä eri valtiossa. Tämän vuoksi ja helpottaakseen ERICin kehittämistä edelleen komissio järjestää ERIC-verkostotapaamisia, joissa nykyiset ERICit voivat vaihtaa parhaita käytäntöjä ja tarkastella yhteisesti kiinnostavia seikkoja. Näihin tapaamisiin kutsutaan ERICin hallintokomitean edustajat ja niiden tulevien ERICien edustajat, jotka ovat ERIC-hakemuksen loppuvaiheessa. Ensimmäinen ERICin verkostotapaaminen järjestettiin kesäkuussa 2014.

6. PÄÄTELMÄT

Koska toukokuuhun 2014 mennessä on perustettu menestyksekkäästi seitsemän ERICiä, joita on vuoden 2015 loppuun mennessä mahdollisesti viisitoista, voidaan todeta, että oikeuskehyksen käyttöönotto on osoittautunut toimivaksi ja uusien tai päivitettyjen ERIC-mallia hyödyntävien eurooppalaisten infrastruktuurien määrä on kasvussa. ERIC-asetus on todistanut, että sillä todellakin täytettiin aukko perinteisten sopimusperusteisten kansainvälisten järjestöjen ja kansallisten oikeussubjektien välillä Euroopan laajuisten tutkimusinfrastruktuurien perustamiseksi. Tämän osoittaa myös se, että noin kahdessakymmenessä ESFRI:n tutkimusinfrastruktuurien

täytäntöönpanoa koskevaan etenemissuunnitelmaan sisältyvässä hankkeessa aiotaan hyödyntää ERICiä.

Säännösten monien yhteisten piirteiden ansiosta, jotka koskevat liittymistä, päätöksentekoa sekä vastuun kaltaisten kysymysten tarkastelua, ERIC on lisännyt suuresti jäsenvaltioiden, assosioituneiden maiden ja kolmansien maiden mahdollisuuksia harkita yhteistyötä tai näihin eurooppalaiseen tutkimusinfrastruktuureihin liittymistä. Komission yksiköt ovat helpottaneet ERIC-asetuksen täytäntöönpanomenettelyä järjestämällä ERICin hallintokomitean kokouksia ja toimimalla niiden puheenjohtajana.

Jäsenvaltioiden, tiedeyhteisön ja komission yksiköiden on edelleen optimoitava ERIC-hakumenettelyä ja helppokäyttöisyyttä käydessään läpi oppimisajanjaksoa ja ymmärtäessään paremmin uuden oikeudellisen välineen hyödyntämisen käytännön vaikutuksia. Jos komissiossa, jäsenvaltioissa ja assosioituneissa maissa toteutetaan asianmukaisia toimenpiteitä, on odotettavissa, että hyödyntäminen helpottuu jatkuvasti saatujen kokemusten myötä. Menettelyä voidaan edelleen virtaviivaistaa ja eurooppalaisten tutkimusinfrastruktuurien perustamista nopeuttaa. Tämän vuoksi komissio ei tässä vaiheessa esitä muutosehdotuksia.

7. RATKAISEMATTOMAT KYSYMYKSET JA JATKOTOIMET

ERICin perustamiseen liittyvästä hakumenettelystä saatujen kokemusten perustella ERICin jäsenten ja komission yksiköiden on tarkasteltava lukuisia uusia kysymyksiä. Ne liittyvät eri jäsenvaltioiden käytäntöihin esimerkiksi siinä, kuinka ERIC rekisteröidään kansallisessa oikeusjärjestelmässä kauppakamarin kautta tai muiden rekisterien kautta, mikä antaisi ERICille mahdollisuuden pankkitilien avaamiseen sekä alv- ja valmisteveropalautusten hakemiseen. Vastaavasti, koska ERICissä on kyse julkisen sektorin sisäisestä kumppanuudesta, sen työllistämisen henkilöstön asemaa on monasti selkiytettävä, koska sillä on vaikutusta palkka-asteikkoon, tuloverotukseen ja henkilöstökustannuksiin.

On myös täsmennettävä vastauksia kysymyksiin, jotka koskevat jäsenten luontoissuorituksia ERICille, erityisesti sitä, voidaanko luontoissuorituksissa hyödyntää alv- ja valmisteverovapautusta ja millä edellytyksillä. Tämä on merkityksellistä, koska monissa tapauksissa ERICin jäsenet valitsevat mieluummin luontoissuoritukset kuin käteissuoritukset.

Komission yksiköiden on edelleen selvennettävä taloudellisen ja muun kuin taloudellisen toiminnan välistä eroa, sillä tutkimusinfrastruktuurien toimilta vaaditaan yhä enemmän ”innovatiivisia” ja ”sosioekonomisia” vaikutuksia, joilla perustellaan jäsenten investoinnit. Tätä kysymystä olisi tarkasteltava myös ”älykkään erikoistumisen” yhteydessä, kun on kyse mahdollisesta aluerahastojen tuesta tai valtioneudesta (ERICin valmiuksien osien rakentamiselle). Siihen liittyy myös muita aiheita, kuten millä tavalla ERICit voivat kehittää oheishankkeita, teknologian siirrot ja tulojen saaminen kehitetyistä palveluista noudattaen kuitenkin samalla vain rajallista taloudellista toimintaa koskevaa vaatimusta ja vaarantamatta ERIC-asemaansa.

ERICeillä on merkittävä asema eurooppalaisen tutkimusalueen yhtenäistämässä, kun tiedeyhteisöille kaikkialla unionissa luodaan palveluja yhdenmukaisella tavalla ja strukturoidusti, koska niillä otetaan käyttöön avoimuus tietojen keruussa, tietojen ja välineiden saatavuudessa sekä tietojen ja palveluiden ylläpidossa käyttäjille. Tämä ei koske pelkästään tiedeyhteisöjen tukemista, vaan se voi myös johtaa näyttöön

perustuvaan poliittiseen päätöksentekoon terveydenhoito-, ympäristö-, sosiaali- ja kulttuuripolitiikan aloilla. Komissio tutkii jäsenvaltioiden kanssa mahdollisia tapoja, joilla ERICit voivat tukea muita tutkimusinfrastruktuureja tarjoamalla näitä palveluita.

Vaikka tähän mennessä perustettuihin ERICEihin osallistuu 20 jäsenvaltiota, sääntömääräiset kotipaikat keskittyvät vain muutamaan jäsenvaltioon. Jäsenvaltioiden ja assosioituneiden maiden olisi uusien eurooppalaisten tutkimusinfrastruktuurien täytäntöönpanoon valmistauduttaessa otettava asianmukaisesti huomioon se, että on pyrittävä pitkällä ajanjaksolla tasapainoisempaan edustukseen kaikkialla Euroopan unionissa.

ERICeillä voi olla merkittävä asema kansainvälisessä yhteistyössä esimerkiksi Afrikan unionin, Australian, Venäjän, Yhdysvaltojen ja Kanadan kanssa sekä YK-vetoisissa yhteistyöhankkeissa. Tässä yhteydessä on pantava merkille, että OECD:n Global Science Forumissa (GSF) ERIC katsotaan mahdolliseksi malliksi hajautettujen kansainvälisten tutkimusinfrastruktuurien perustamiselle. Tällaisten infrastruktuurien osalta on tarkasteltava erityisesti hallintotapaa, oikeushenkilöyttä ja riitojenratkaisua. Komissio tukee tarvittaessa GSF:n tai muun kansainvälisen forumin yhteydessä toteutettavia toimia, joilla kartoitetaan edelleen mahdollisuuksia sopia kansainvälisten tutkimusinfrastruktuurien sääntelykehyksestä, jolla täytettäisiin ERICien tavoin aukko sopimusperusteisten ja kansallisten järjestöjen välillä.

Kuten edellä todettiin, ERIC-asetusta muutettiin vuonna 2013 assosioituneiden maiden ja erityisesti Norjan pyyntöjen huomioon ottamiseksi, jotta voitaisiin täysimääräisesti tunnustaa niiden panokset ERICiin äänioikeuden osalta. Komissio seuraa huolellisesti sitä, lisääntykö assosioituneiden maiden osallistuminen ERICien isäntävaltioina tai jäseninä.